

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про державну допомогу сім'ям з дітьми (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 5, ст.21)

{Вводиться в дію Постановою ВР

[№ 2812-ХІІ від 21.11.92](#), ВВР, 1993, № 5, ст. 22}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами

[№ 3779-ХІІ від 23.12.93](#), ВВР, 1994, № 11, ст. 47

[№ 563-ХІV від 25.03.99](#), ВВР, 1999, № 19, ст.174

[№ 1628-ІІІ від 06.04.2000](#), ВВР, 2000, № 25, ст.199

[№ 2171-ІІІ від 21.12.2000](#), ВВР, 2001, № 9, ст.38}

{В редакції Закону

[№ 2334-ІІІ від 22.03.2001](#), ВВР, 2001, № 20, ст.102}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами

[№ 49-ІV від 04.07.2002](#), ВВР, 2002, № 35, ст. 261

[№ 177-ІV від 26.09.2002](#), ВВР, 2002, № 46, ст.347

[№ 208-ІV від 24.10.2002](#), ВВР, 2002, № 50, ст.367

[№ 662-ІV від 03.04.2003](#), ВВР, 2003, № 27, ст.209

[№ 972-ІV від 19.06.2003](#), ВВР, 2003, № 45, ст.362

[№ 2164-ІV від 04.11.2004](#), ВВР, 2005, № 3, ст.79}

{Зміни по Закону [№ 2415-ІV від 03.02.2005](#) не внесені}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами

[№ 2505-ІV від 25.03.2005](#), ВВР, 2005, № 17, № 18-19, ст.267

[№ 2625-ІV від 02.06.2005](#), ВВР, 2005, № 26, ст.356

[№ 3235-ІV від 20.12.2005](#), ВВР, 2006, № 9, № 10-11, ст.96

[№ 3200-ІV від 15.12.2005](#), ВВР, 2006, № 14, ст.116

[№ 3372-ІV від 19.01.2006](#), ВВР, 2006, № 22, ст.185

[№ 3428-ІV від 09.02.2006](#), ВВР, 2006, № 26, ст.215

[№ 3446-ІV від 21.02.2006](#), ВВР, 2006, № 26, ст.217

[№ 489-V від 19.12.2006](#), ВВР, 2007, № 7-8, ст.66

[№ 997-V від 27.04.2007](#), ВВР, 2007, № 33, ст.440}

{Додатково див. Рішення Конституційного Суду [№ 6-рп/2007 від 09.07.2007](#)}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами

[№ 107-VІ від 28.12.2007](#), ВВР, 2008, № 5-6, № 7-8, ст.78 - зміни діють по 31 грудня 2008 року

[№ 269-VІ від 15.04.2008](#), ВВР, 2008, № 24, ст.235

[№ 573-VІ від 23.09.2008](#), ВВР, 2009, № 7, ст.70

[№ 1180-VІ від 19.03.2009](#), ВВР, 2009, № 32-33, ст.485

[№ 1254-VІ від 14.04.2009](#), ВВР, 2009, № 36-37, ст.511

[№ 1390-VІ від 21.05.2009](#), ВВР, 2009, № 39, ст.559

[№ 1723-VІ від 17.11.2009](#), ВВР, 2010, № 8, ст.53

[№ 3164-VІ від 17.03.2011](#), ВВР, 2011, № 38, ст.383

[№ 3526-VІ від 16.06.2011](#), ВВР, 2012, № 4, ст.21

[№ 5290-VІ від 18.09.2012](#), ВВР, 2013, № 41, ст.549

[№ 5462-VІ від 16.10.2012](#), ВВР, 2014, № 6-7, ст.80

[№ 244-VІІ від 16.05.2013](#), ВВР, 2014, № 11, ст.141

[№ 371-VІІ від 02.07.2013](#), ВВР, 2014, № 14, ст.249

[№ 644-VІІ від 10.10.2013](#), ВВР, 2014, № 22, ст.775

[№ 1166-VІІ від 27.03.2014](#), ВВР, 2014, № 20-21, ст.745

[№ 120-VІІІ від 15.01.2015](#), ВВР, 2015, № 10, ст.62

[№ 901-VІІІ від 23.12.2015](#), ВВР, 2016, № 4, ст.44

[№ 911-VІІІ від 24.12.2015](#), ВВР, 2016, № 5, ст.50}

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду [№ 3-рп/2016 від 08.06.2016](#)}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
[№ 2148-VIII від 03.10.2017](#), ВВР, 2017, № 40-41, ст.383
[№ 2249-VIII від 19.12.2017](#), ВВР, 2018, № 6-7, ст.43
[№ 2476-VIII від 03.07.2018](#), ВВР, 2018, № 34, ст.258
[№ 2745-VIII від 06.06.2019](#), ВВР, 2019, № 30, ст.119
[№ 293-IX від 14.11.2019](#), ВВР, 2020, № 6, ст.32
[№ 341-IX від 05.12.2019](#), ВВР, 2020, № 13, ст.68
[№ 540-IX від 30.03.2020](#)
[№ 646-IX від 02.06.2020](#)}

{Встановити на 2002 рік рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення допомоги відповідно до цього Закону у сумі 80 гривень у розрахунку на одну особу згідно із Законом [№ 2905-III від 20.12.2001](#), ВВР, 2002, № 12-13, ст.92}

{Установити на 2003 рік рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення допомоги відповідно до цього Закону у сумі 80 гривень у розрахунку на одну особу згідно із Законом [№ 380-IV від 26.12.2002](#), ВВР, 2003, № 10-11, ст.86}

{Установити на 2004 рік рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення допомоги відповідно до цього Закону у сумі 85 гривень у розрахунку на одну особу згідно із Законом [№ 1344-IV від 27.11.2003](#), ВВР, 2004, № 17-18, ст.250}

{Установити на 2005 рік рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення допомоги відповідно до цього Закону у сумі 90 гривень у розрахунку на одну особу згідно із Законами [№ 2285-IV від 23.12.2004](#), ВВР, 2005, № 7-8, ст.162, [№ 2505-IV від 25.03.2005](#)}

{Установити, що у 2005 році: допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трьох років надається незастрахованим особам у розмірі 100 відсотків від рівня забезпечення прожиткового мінімуму; розмір державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям не може бути більшим ніж 75 відсотків від рівня забезпечення прожиткового мінімуму для сім'ї згідно із Законами [№ 2285-IV від 23.12.2004](#), ВВР, 2005, № 7-8, ст.162, [№ 2505-IV від 25.03.2005](#)}

{Установити, що у 2007 році: допомога при народженні дитини - у розмірі 8500 гривень. Виплата допомоги здійснюється одноразово при народженні дитини в сумі 3400 гривень, решта - протягом наступних 12 місяців рівними частинами у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України; допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку - у розмірі, що дорівнює різниці між 50 відсотками прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб, та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців, але не менше 90 гривень для незастрахованих осіб та не менше 23 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб, для застрахованих осіб, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, згідно із Законом [№ 489-V від 19.12.2006](#)}

{У тексті Закону слова "які перебувають під опікою чи піклуванням" замінено словами "над якими встановлено опіку чи піклування" згідно із Законом [№ 997-V від 27.04.2007](#)}

{У тексті Закону слово "усиновитель" в усіх відмінках і числах замінено словом "усиновлювач" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом [№ 573-VI від 23.09.2008](#)}

Цей Закон відповідно до [Конституції України](#) встановлює гарантований державою рівень матеріальної підтримки сімей з дітьми шляхом надання державної грошової допомоги з урахуванням складу сім'ї, її доходів та віку дітей і спрямований на забезпечення пріоритету державної допомоги сім'ям з дітьми у загальній системі соціального захисту населення.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Право сімей з дітьми на державну допомогу

Громадяни України, в сім'ях яких виховуються та проживають неповнолітні діти, мають право на державну допомогу у випадках та на умовах, передбачених цим Законом та іншими законами України.

Іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають в Україні, а також особи, яких визнано в Україні біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, мають право на державну допомогу нарівні з громадянами України на умовах, передбачених цим Законом, іншими законами або міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

{Частина друга статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 177-IV від 26.09.2002](#), [№ 5290-VI від 18.09.2012](#)}

У разі, коли міжнародним договором України передбачено інші правила, ніж ті, що містяться у цьому Законі, застосовуються правила, встановлені цим договором.

Порядок призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми та перелік документів, необхідних для призначення допомоги за цим Законом, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Роботу щодо призначення та виплати державної допомоги сім'ям з дітьми організовує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення.

{Статтю 1 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом [№ 5462-VI від 16.10.2012](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 341-IX від 05.12.2019](#)}

Стаття 2. Поняття і терміни, що вживаються у цьому Законі

У цьому Законі поняття і терміни вживаються у такому значенні:

дитина - особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно із законом вона не набуває прав повнолітньої раніше;

сім'я з дітьми - поєднане родинними зв'язками та зобов'язаннями щодо утримання коло осіб, у якому виховуються рідні, усиновлені діти, а також діти, над якими встановлено опіку чи піклування, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу;

середньомісячний сукупний дохід сім'ї - обчислений у середньому за місяць дохід усіх членів сім'ї, одержаний ними протягом шести місяців, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

При цьому до середньомісячного сукупного доходу сім'ї не включається допомога на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях, допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, які беруть безпосередню участь в антитерористичній операції, на час її проведення, безпосередню участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, під час здійснення зазначених заходів, а також інші доходи, визначені Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 2 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 244-VII від 16.05.2013](#), [№ 2476-VIII від 03.07.2018](#); в редакції Закону [№ 646-IX від 02.06.2020](#)}

Стаття 3. Види державної допомоги сім'ям з дітьми

Відповідно до цього Закону призначаються такі види державної допомоги сім'ям з дітьми:

1) допомога у зв'язку з вагітністю та пологами;

2) допомога при народженні дитини;

{Пункт 2 частини першої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 107-VI від 28.12.2007](#)}

2⁻¹) допомога при усиновленні дитини;

{Частину першу статті 3 доповнено пунктом 2⁻¹ згідно із Законом [№ 573-VI від 23.09.2008](#)}

{Пункт 3 частини першої статті 3 виключено на підставі Закону [№ 1166-VII від 27.03.2014](#)}

4) допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування;

5) допомога на дітей самотнім матерям;

{Частину першу статті 3 доповнено пунктом 5 згідно із Законом [№ 49-IV від 04.07.2002](#)}

5⁻¹) допомога на дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, на дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, яким не встановлено інвалідність.

{Частину першу статті 3 доповнено пунктом 5⁻¹ згідно із Законом [№ 2476-VIII від 03.07.2018](#)}

{Пункт 6 частини першої статті 3 виключено на підставі Закону [№ 2476-VIII від 03.07.2018](#)}

Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та об'єднання громадян за рахунок власних коштів можуть запроваджувати додаткові види допомоги та встановлювати доплати до державної допомоги сім'ям з дітьми.

Стаття 4. Джерела покриття витрат на виплату державної допомоги сім'ям з дітьми

Покриття витрат на виплату державної допомоги сім'ям з дітьми здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

{Частина перша статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 293-IX від 14.11.2019](#)}

Порядок покриття витрат, передбачений частиною першою цієї статті, не стосується виплат допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами жінкам з числа військовослужбовців Збройних Сил України, Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, військ цивільної оборони, інших військових формувань, а також Державної спеціальної служби транспорту та з числа поліцейських, осіб начальницького і рядового складу Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації та Державної кримінально-виконавчої служби України. Покриття витрат на виплату зазначеного виду державної допомоги цим категоріям жінок здійснюється за рахунок відповідних бюджетів.

{Частина друга статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 662-IV від 03.04.2003](#), [№ 3200-IV від 15.12.2005](#), [№ 3428-IV від 09.02.2006](#), [№ 1180-VI від 19.03.2009](#), [№ 1254-VI від 14.04.2009](#), [№ 901-VIII від 23.12.2015](#)}

Стаття 5. Органи, що призначають і здійснюють виплату державної допомоги сім'ям з дітьми

Всі види державної допомоги сім'ям з дітьми, крім допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами жінкам, зазначеним у частині другій статті 4 цього Закону, призначають і виплачують органи соціального захисту населення за місцем проживання батьків (усиновлювачів, опікуна, піклувальника).

Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами жінкам, зазначеним у частині другій статті 4 цього Закону, призначається і виплачується за місцем основної роботи (служби).

Стаття 6. Термін розгляду документів для призначення державної допомоги сім'ям з дітьми

Документи, необхідні для призначення державної допомоги сім'ям з дітьми, подаються особою, яка претендує на призначення допомоги, самостійно. За наявності письмової заяви особи, яка претендує на призначення допомоги, але за станом здоров'я або з інших поважних причин не може самостійно зібрати необхідні документи, збір зазначених документів покладається на органи, що призначають допомогу.

Документи, необхідні для призначення державної допомоги сім'ям з дітьми, розглядаються органом, що призначає та здійснює виплату державної допомоги, протягом 10 днів з дня звернення.

Про призначення державної допомоги чи про відмову в її наданні із зазначенням причини відмови та порядку оскарження цього рішення орган, що призначає і здійснює виплату державної допомоги сім'ям з дітьми, видає чи надсилає заявникові письмове повідомлення протягом 5 днів після прийняття відповідного рішення.

Розділ II

ДОПОМОГА У ЗВ'ЯЗКУ З ВАГІТНІСТЮ ТА ПОЛОГАМИ

Стаття 7. Право на допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами

Право на державну допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами мають за цим Законом всі жінки (у тому числі неповнолітні), які не застраховані в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Стаття 8. Умови надання і тривалість виплати допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами

Підставою для призначення жінкам допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами є видана в установленому порядку довідка лікувального закладу встановленого зразка та довідка:

з основного місця роботи (служби, навчання);

ліквідаційної комісії для жінок, звільнених з роботи у зв'язку з ліквідацією підприємства, установи, організації;

державної служби зайнятості для жінок, зареєстрованих у державній службі зайнятості як безробітні;

{Абзац п'ятий частини першої статті 8 виключено на підставі Закону [№ 3526-VI від 16.06.2011](#)}

Особам, які усиновили або взяли під опіку дитину протягом двох місяців з дня її народження, допомога у зв'язку з вагітністю та пологами надається на підставі рішення про усиновлення або встановлення опіки за період з дня усиновлення чи встановлення опіки і до закінчення строку післяпологової відпустки.

Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами призначається, якщо звернення за нею надійшло не пізніше шести місяців з дня закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, і виплачується жінкам за весь період відпустки, тривалість якої становить 70 календарних днів до пологів і 56 (у разі ускладнених пологів або народження двох чи більше дітей - 70) календарних днів після пологів. Жінкам, віднесеним до 1-4 категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, допомога по вагітності та пологах виплачується за 180 календарних днів зазначеної відпустки (90 - до пологів та 90 - після пологів). Зазначена допомога обчислюється сумарно та надається жінкам у повному обсязі незалежно від кількості днів відпустки, фактично використаних до пологів.

За період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, що збігається з відпусткою по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, допомога по вагітності та пологах виплачується незалежно від допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

Стаття 9. Розмір допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами

Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами надається у розмірі 100 відсотків середньомісячного доходу (стипендії, грошового забезпечення, допомоги по безробіттю тощо) жінки, але не менше 25 відсотків від розміру встановленого законом прожиткового мінімуму для працездатної особи із розрахунку на місяць.

Розділ III

ДОПОМОГА ПРИ НАРОДЖЕННІ ДИТИНИ

{Назва розділу III із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 107-VI від 28.12.2007](#)}

Стаття 10. Право на допомогу при народженні дитини

Допомога при народженні дитини за цим Законом надається одному з батьків дитини (опікуну), який постійно проживає разом з дитиною.

{Частина перша статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 644-VII від 10.10.2013](#)}

Одноразова допомога, призначена опікуну, вважається власністю дитини.

{Статтю 10 доповнено частиною другою згідно із Законом [№ 1390-VI від 21.05.2009](#)}

{Стаття 10 в редакції Закону [№ 107-VI від 28.12.2007](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 573-VI від 23.09.2008](#)}

Стаття 11. Умови призначення допомоги при народженні дитини

{Назва статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 107-VI від 28.12.2007](#)}

Допомога батькам при народженні дитини призначається на підставі свідоцтва про народження дитини. Опікунам зазначена допомога призначається на підставі рішення про встановлення опіки.

{Частина перша статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 573-VI від 23.09.2008](#)}

Для призначення допомоги при народженні дитини до органу праці та соціального захисту населення за умови пред'явлення паспорта або іншого документа, що посвідчує особу, та свідоцтва про народження дитини подається одним з батьків (опікуном), з яким постійно проживає дитина, заява за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення, та копія свідоцтва про народження дитини.

{Статтю 11 доповнено новою частиною згідно із Законом [№ 644-VII від 10.10.2013](#); в редакції Закону [№ 120-VIII від 15.01.2015](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 341-IX від 05.12.2019](#)}

{Частина третю статті 11 виключено на підставі Закону [№ 120-VIII від 15.01.2015](#)}

Даний перелік документів є вичерпним.

{Статтю 11 доповнено новою частиною згідно із Законом [№ 644-VII від 10.10.2013](#)}

Орган праці та соціального захисту населення за місцем проживання одного з батьків (опікуна), з яким постійно проживає дитина, має право отримувати від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій відомості, необхідні для призначення допомоги при народженні дитини.

{Статтю 11 доповнено новою частиною згідно із Законом [№ 644-VII від 10.10.2013](#); в редакції Закону [№ 120-VIII від 15.01.2015](#)}

У разі народження (встановлення опіки) двох і більше дітей допомога надається на кожну дитину.

{Частина статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 573-VI від 23.09.2008](#)}

Допомога при народженні дитини призначається за умови, якщо звернення за її призначенням надійшло не пізніше дванадцяти місяців з дня народження дитини.

{Частина статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 107-VI від 28.12.2007](#)}

У разі народження мертвої дитини допомога при народженні дитини не призначається.

Виплата допомоги при народженні дитини припиняється у разі:

позбавлення отримувача допомоги батьківських прав;

відібрання дитини в отримувача допомоги без позбавлення батьківських прав;

тимчасового влаштування дитини на повне державне утримання;

припинення опіки або звільнення опікуна від його повноважень щодо конкретної дитини;

нецільового використання коштів і незабезпечення отримувачем допомоги належних умов для повноцінного утримання та виховання дитини;

{Абзац сьомий частини дев'ятої статті 11 визнано таким, що не відповідає [Конституції України](#) (є неконституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду [№ 3-рп/2016 від 08.06.2016](#)} у разі виникнення інших обставин.

{Статтю 11 доповнено частиною згідно із Законом [№ 1723-VI від 17.11.2009](#)}

{Текст статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 107-VI від 28.12.2007](#)}

Стаття 12. Розмір допомоги при народженні дитини

Допомога при народженні першої та кожної наступної дитини призначається у розмірі 41280 гривень. Виплата допомоги здійснюється одноразово у сумі 10320 гривень, решта суми допомоги виплачується протягом наступних 36 місяців рівними частинами у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Частина перша статті 12 в редакції Закону [№ 646-IX від 02.06.2020](#)}

{Частину другу статті 12 виключено на підставі Закону [№ 646-IX від 02.06.2020](#)}

{Стаття 12 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 972-IV від 19.06.2003](#); в редакції Законів [№ 2505-IV від 25.03.2005](#), [№ 107-VI від 28.12.2007](#), [№ 1723-VI від 17.11.2009](#), [№ 3164-VI від 17.03.2011](#); текст статті 12 в редакції Закону [№ 1166-VII від 27.03.2014](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 120-VIII від 15.01.2015](#)}

Розділ III-A

ДОПОМОГА ПРИ УСИНОВЛЕННІ ДИТИНИ

Стаття 12¹. Право на допомогу при усиновленні дитини

Право на допомогу при усиновленні дитини має особа, яка є громадянином України, постійно проживає на її території та усиновила дитину з числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, або дитину, батьки якої надали згоду на її усиновлення, крім випадку усиновлення одним із подружжя дитини іншого подружжя (якщо усиновлювачами є подружжя - один з них на їх розсуд).

{Стаття 12¹ із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 646-IX від 02.06.2020](#)}

Стаття 12². Умови призначення допомоги при усиновленні дитини

Допомога при усиновленні дитини призначається на підставі рішення про усиновлення дитини.

У разі усиновлення двох і більше дітей допомога надається на кожну дитину.

Допомога при усиновленні дитини призначається за умови, якщо звернення за її призначенням надійшло не пізніше дванадцяти місяців з дня набрання законної сили рішенням про усиновлення дитини.

Допомога при усиновленні дитини призначається незалежно від одержання на дитину інших видів допомоги.

Стаття 12³. Розмір допомоги при усиновленні дитини

Допомога при усиновленні дитини надається у розмірі, встановленому для виплати допомоги при народженні дитини. Порядок і умови виплати допомоги при усиновленні дитини та підстави для припинення виплати такої допомоги визначаються Кабінетом Міністрів України.

{Закон доповнено розділом III-A згідно із Законом [№ 573-VI від 23.09.2008](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1166-VII від 27.03.2014](#)}

{Розділ IV виключено на підставі Закону [№ 1166-VII від 27.03.2014](#)}

{Установити на 2005 рік, що розмір допомоги на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням, обчислюється виходячи із такого значення прожиткового мінімуму: з 1 квітня 2005 року для дітей віком до 6 років - 362 гривні, для дітей від 6 до 18 років - 460 гривень; з 1 жовтня 2005 року для дітей віком до 6 років - 376 гривень, для дітей віком від 6 до 18 років - 468 гривень згідно із Законами [№ 2285-IV від 23.12.2004](#), [№ 2505-IV від 25.03.2005](#)}

Розділ V

ДОПОМОГА НА ДІТЕЙ, НАД ЯКИМИ ВСТАНОВЛЕНО ОПІКУ ЧИ ПІКЛУВАННЯ

Стаття 16. Право на допомогу на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування

Допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, призначається особам, призначеним в установленому законом порядку опікунами чи піклувальниками дітей, які позбавлені батьківського піклування. Така допомога вважається власністю дитини.

{Стаття 16 в редакції Законів [№ 997-V від 27.04.2007](#), [№ 1390-VI від 21.05.2009](#)}

Стаття 17. Підстави призначення допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування

Допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, призначається на підставі рішення про встановлення опіки чи піклування.

{Стаття 17 в редакції Закону [№ 269-VI від 15.04.2008](#)}

Стаття 18. Розмір допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування

Допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, надається у розмірі, що становить 2,5 розміру прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, на дітей з інвалідністю, над якими встановлено опіку чи піклування, - 3,5 розміру прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

У разі якщо на дитину (на дитину з інвалідністю) виплачуються призначені у встановленому порядку пенсія, аліменти, стипендія, державна допомога (крім державної соціальної допомоги, що виплачується на дітей з інвалідністю відповідно до законодавства), розмір допомоги на дитину, над якою встановлено опіку чи піклування, визначається як різниця між 2,5 розміру прожиткового мінімуму (для дитини з інвалідністю, над якою встановлено опіку чи піклування, - 3,5 розміру прожиткового мінімуму) для дитини відповідного віку та розміром призначених пенсії, аліментів, стипендії, державної допомоги.

{Стаття 18 в редакції Закону [№ 269-VI від 15.04.2008](#); із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 371-VII від 02.07.2013](#), [№ 2249-VIII від 19.12.2017](#); в редакції Закону [№ 646-IX від 02.06.2020](#) - застосовується з 1 січня 2020 року}

Розділ V-A

ДОПОМОГА НА ДІТЕЙ ОДИНОКИМ МАТЕРЯМ

Стаття 18¹. Право на допомогу на дітей одиноким матерям

Право на допомогу на дітей одиноким матерям мають одинокі матері (які не перебувають у шлюбі), одинокі усиновлювачі, якщо у свідоцтві про народження дитини або документі про народження дитини, виданому компетентними органами іноземної держави, за умови його легалізації в установленому законодавством порядку (рішенні про усиновлення дитини), відсутній запис про батька (матір) або запис про батька (матір) проведено в установленому порядку органом державної реєстрації актів цивільного стану за вказівкою матері (батька, усиновлювача) дитини.

{Частина перша статті 18¹ в редакції Законів [№ 2164-IV від 04.11.2004](#), [№ 3526-VI від 16.06.2011](#)}

Право на допомогу на дітей одиноким матерям (батькам) має мати (батько) дітей у разі смерті одного з батьків, які не одержують на них пенсію в разі втрати годувальника, соціальну пенсію або державну соціальну допомогу дитині померлого годувальника, передбачену [Законом України "Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю"](#).

{Частина друга статті 18¹ в редакції Законів [№ 2505-IV від 25.03.2005](#), [№ 3526-VI від 16.06.2011](#); із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 2148-VIII від 03.10.2017](#), [№ 2249-VIII від 19.12.2017](#)}

Якщо одинока мати, одинокий усиновлювач, мати (батько) у разі смерті одного з батьків зареєстрували шлюб, то за ними зберігається право на отримання допомоги на дітей, які народилися чи були усиновлені до шлюбу, якщо такі діти не були усиновлені чоловіком (дружиною).

{Частина третя статті 18¹ в редакції Закону [№ 2164-IV від 04.11.2004](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2505-IV від 25.03.2005](#); Закону [№ 3526-VI від 16.06.2011](#)}

Жінка, яка має дітей від особи, з якою вона не перебувала і не перебуває в зареєстрованому шлюбі, але з якою вона веде спільне господарство, разом проживає і виховує дітей, права на одержання допомоги, встановленої на дітей одиноким матерям, не має. При реєстрації цієї жінкою шлюбу з особою, від якої вона має дітей, допомога на дітей, народжених від цієї особи, не призначається.

Стаття 18². Умови призначення допомоги на дітей одиноким матерям

Допомога на дітей одиноким матерям призначається за наявності витягу з Державного реєстру актів цивільного стану громадян про державну реєстрацію народження дитини, виданого відділом державної реєстрації актів цивільного стану, або довідки про народження, виданої виконавчим органом сільської, селищної, міської (крім міст обласного значення) ради, із зазначенням підстави внесення відомостей про батька дитини до актового запису про народження дитини відповідно до [абзацу першого](#) частини першої статті 135 Сімейного кодексу України, або документа про народження, виданого компетентним органом іноземної держави, в якому відсутні відомості про батька, за умови його легалізації в установленому законодавством порядку.

{Частина перша статті 18² в редакції Законів [№ 2164-IV від 04.11.2004](#), [№ 3526-VI від 16.06.2011](#)}

Допомога на дітей одиноким матерям призначається незалежно від одержання на дітей інших видів допомоги, передбачених цим Законом.

Для призначення, виплати та припинення виплати допомоги на дітей одиноким матерям додатково застосовуються умови призначення, виплати та підстави для припинення виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 18² доповнено частиною третьою згідно із Законом [№ 646-IX від 02.06.2020](#)}

Стаття 18³. Розмір допомоги на дітей одиноким матерям

Допомога на дітей одиноким матерям, одиноким усиновлювачам, матері (батьку) у разі смерті одного з батьків, які мають дітей віком до 18 років (якщо діти навчаються за денною формою навчання у закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, - до закінчення такими дітьми закладів освіти, але не довше ніж до досягнення ними 23 років), надається у розмірі, що дорівнює різниці між 100 відсотками прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців.

{Частина перша статті 18³ із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 2625-IV від 02.06.2005](#), [№ 3372-IV від 19.01.2006](#), [№ 3526-VI від 16.06.2011](#), [№ 911-VIII від 24.12.2015](#), [№ 2745-VIII від 06.06.2019](#)}

Допомога на дітей одиноким матерям, одиноким усиновлювачам, матері (батьку) у разі смерті одного з батьків призначається на кожну дитину.

{Частина друга статті 18³ із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 3526-VI від 16.06.2011](#)}

{Стаття 18³ в редакції Закону [№ 2505-IV від 25.03.2005](#)}

Стаття 18⁴. Умови, за яких виплата допомоги на дітей одиноким матерям припиняється або призупиняється

Виплата допомоги на дітей одиноким матерям (батькам) припиняється у разі:
позбавлення отримувача допомоги батьківських прав;
позбавлення отримувача допомоги волі за вироком суду;
скасування рішення про усиновлення дитини або визнання його недійсним;
реєстрації дитиною шлюбу до досягнення нею 18-річного віку;
надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності у випадках, передбачених законом;

смерті дитини;
смерті отримувача допомоги.

Виплата допомоги на дітей одиноким матерям (батькам) призупиняється у разі:
тимчасового влаштування дитини на повне державне утримання;
відібрання дитини в отримувача допомоги без позбавлення батьківських прав;
тимчасового працевлаштування дитини.

У разі припинення дії обставин, передбачених частиною другою цієї статті, виплата допомоги поновлюється за письмовою заявою отримувача допомоги до органу, який призначає допомогу, з місяця, що настає за місяцем, в якому припинилася дія зазначених обставин.

Припинення або призупинення виплати допомоги здійснюється на підставі відомостей про обставини, зазначені у частинах першій та другій цієї статті, з місяця, що настає за місяцем, в якому було виявлено зазначені обставини, за рішенням органу, який призначив допомогу.

{Розділ V-А доповнено статтею 18⁴ згідно із Законом [№ 3526-VI від 16.06.2011](#)}

{Закон доповнено розділом V-А згідно із Законом [№ 49-IV від 04.07.2002](#) - набуває чинності з 1 січня 2003 року}

Розділ V-Б

ДОПОМОГА НА ДІТЕЙ, ХВОРИХ НА ТЯЖКІ ПЕРИНАТАЛЬНІ УРАЖЕННЯ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ, ТЯЖКІ ВРОДЖЕНІ ВАДИ РОЗВИТКУ, РІДКІСНІ ОРФАННІ ЗАХВОРЮВАННЯ, ОНКОЛОГІЧНІ, ОНКОГЕМАТОЛОГІЧНІ ЗАХВОРЮВАННЯ, ДИТЯЧИЙ ЦЕРЕБРАЛЬНИЙ ПАРАЛІЧ, ТЯЖКІ ПСИХІЧНІ РОЗЛАДИ, ЦУКРОВИЙ ДІАБЕТ I ТИПУ (ІНСУЛІНОЗАЛЕЖНИЙ), ГОСТРІ АБО ХРОНІЧНІ ЗАХВОРЮВАННЯ НИРОК IV СТУПЕНЯ, НА ДИТИНУ, ЯКА ОТРИМАЛА ТЯЖКУ ТРАВМУ, ПОТРЕБУЄ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ОРГАНА, ПОТРЕБУЄ ПАЛІАТИВНОЇ ДОПОМОГИ, ЯКИМ НЕ ВСТАНОВЛЕНО ІНВАЛІДНІСТЬ

Стаття 18⁵. Право на допомогу на дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, на дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, яким не встановлена інвалідність

Право на допомогу на дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, на дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, яким не встановлено інвалідність, мають один із батьків, усиновлювачів, опікун, піклувальник, один із прийомних батьків, батьків-вихователів, який постійно проживає та здійснює догляд за дитиною, хворою на один або декілька видів таких захворювань, станів. [Перелік](#) тяжких захворювань, розладів, травм, станів тощо, що дає право на одержання відповідно до цього розділу державної допомоги на дитину, якій не встановлено інвалідність, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 18⁶. Умови призначення допомоги на дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, на дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, яким не встановлено інвалідність

Для призначення допомоги на дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, на дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, яким не встановлено інвалідність, до органу соціального захисту населення подаються:

заява про призначення допомоги за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення;

{Абзац другий частини першої статті 18⁶ із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 341-IX від 05.12.2019](#)}

паспорт або інший документ, що посвідчує особу, та документ, що підтверджує повноваження опікуна, піклувальника, прийомних батьків, батьків-вихователів;

свідоцтво про народження дитини;

довідка про захворювання дитини на тяжке перинатальне ураження нервової системи, тяжку вроджену ваду розвитку, рідкісне орфанне захворювання, онкологічне, онкогематологічне захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкий психічний розлад, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гостре або хронічне захворювання нирок IV ступеня, про те, що дитина отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, видана

лікарсько-консультативною комісією лікувально-профілактичного закладу у порядку та за формою, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Допомога на дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, на дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, яким не встановлено інвалідність, призначається з дня звернення до органу соціального захисту населення.

Виплата такої допомоги за рішенням органу соціального захисту населення, який призначив допомогу, припиняється у разі:

- 1) якщо допомога призначена на підставі документів, що містять недостовірні відомості;
- 2) встановлення такій дитині інвалідності;
- 3) позбавлення отримувача допомоги батьківських прав;
- 4) позбавлення отримувача допомоги волі за вироком суду;
- 5) скасування рішення про усиновлення дитини або визнання його недійсним;
- 6) звільнення опікуна чи піклувальника дитини від виконання їхніх обов'язків;
- 7) смерті дитини;
- 8) смерті отримувача допомоги.

Виплата такої допомоги призупиняється у разі:

- 1) тимчасового влаштування хворої дитини на повне державне утримання за заявою отримувача такої допомоги;
- 2) влаштування дитини на повне державне утримання у разі відібрання хворої дитини в отримувача допомоги без позбавлення батьківських прав.

У разі припинення дії обставин, передбачених частинами третьою та четвертою цієї статті, виплата допомоги поновлюється за письмовою заявою отримувача допомоги до органу, який призначає допомогу, з місяця, що настає за місяцем, в якому припинилася дія зазначених обставин.

Допомога на дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, на дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, яким не встановлено інвалідність, призначається незалежно від одержання інших видів державної допомоги, передбачених цим Законом.

Стаття 18⁷. Розмір допомоги на дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, на дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, яким не встановлено інвалідність

Допомога на дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, на дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, яким не встановлено інвалідність, надається щомісячно в розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

{Закон доповнено розділом V-Б згідно із Законом [№ 2476-VIII від 03.07.2018](#)}

{Розділ VI виключено на підставі Закону [№ 208-IV від 24.10.2002](#)}

Розділ VII

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ, ОРГАНІЗАЦІЙ І ГРОМАДЯН

Стаття 21. Відповідальність підприємств, установ та організацій за недостовірність даних і документів, виданих для призначення державної допомоги

Органи, що призначають і здійснюють виплату державної допомоги сім'ям з дітьми, мають право у разі потреби перевіряти обґрунтованість видачі та достовірність відповідних документів, поданих для призначення допомоги.

Підприємства, установи та організації несуть відповідальність за шкоду, заподіяну сім'ям з дітьми або державі внаслідок несвоечасної видачі документів або видачі недостовірних даних, і відшкодовують її в установленому законом порядку.

Стаття 22. Відповідальність громадян за недостовірність документів, поданих для призначення державної допомоги

Одержувачі державної допомоги зобов'язані повідомляти органи, що призначають і здійснюють виплату державної допомоги, про зміну всіх обставин, що впливають на виплату допомоги.

Суми державної допомоги, виплачені надміру внаслідок зловживань з боку громадян (у результаті подання документів із свідомо неправдивими відомостями, неподання відомостей про зміни у складі сім'ї, приховування обставин, що впливають на виплату державної допомоги тощо), стягуються згідно з законом.

Органи, що призначають і здійснюють виплату державної допомоги, мають право перевіряти матеріальний стан сімей з дітьми.

Стаття 23. Оскарження рішення органу, що призначає державну допомогу

Рішення органу, що призначає і здійснює виплату державної допомоги, може бути оскаржено у вищестоящих органах виконавчої влади або у судовому порядку.

Стаття 24. Відповідальність органів, що призначають і здійснюють виплату допомоги сім'ям з дітьми

Посадові особи, винні у порушенні законодавства про державну допомогу сім'ям з дітьми, несуть відповідальність згідно з законом.

Розділ VIII ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2002 року.

1⁻¹. Установити, що визначені [статтею 6](#) цього Закону строки звернення щодо призначення державної допомоги сім'ям з дітьми продовжуються на період здійснення заходів щодо запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), передбачених карантинном, встановленим Кабінетом Міністрів України, та один місяць після дати його завершення.

{Розділ VIII доповнено пунктом 1⁻¹ згідно із Законом [№ 540-IX від 30.03.2020](#)}

2. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк з дня опублікування цього Закону: внести до Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів у відповідність із цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

розробити і затвердити порядок призначення та виплати державної допомоги сім'ям з дітьми.

{Пункт 3 розділу VIII виключено на підставі Закону [№ 120-VIII від 15.01.2015](#)}

Президент України	Л.КРАВЧУК
м. Київ	
21 листопада 1992 року	
№ 2811-ХП	